

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI YA 12

TSHIVENDA LUAMBO LWA HAYANI (HL)

BAMMBIRI LA VHURARU (P3)

LARA 2019

TSUMBANDILA YA U MAKAN

MARAGA: 100

Tsumbandila iyi ya u maka i na masiatari a 13.

MAFHUNGO THANGELI O LIVHISWAHO KHA MU^TOLI/MUMAKI

Musi vha tshi ^htola/maka mushumo wa mulingiwa, zwi tevhelaho ndi zwi^hnwe zwa zwine zwa tea u dzhielwa nzhele musi vha tshi shumisa rubriki:

- Ndeme ya vhupulani, mvetamveto, u vhalulula na u dzudzanya zwo bveledzwaho kha tshibveledzwa tsha u fhedzisela tsho nekedzwaho.
- U dzhiela nzhele u ^hiwala hu re na ndivho, vha ^htanganedzaho mafhungo na nyimele hu tshi katelwa na redzhistoria, tshitaila na thouni – nga maanda ho sedzeswa KHETHEKANYO YA B.
- Girama, mupele^ho na zwiga zwa u vhala.
- Zwivhumbeo zwa luambo, hu tshi katelwa na luambo lwa vhudzivha/kuambele.
- Munanguludzo wa maipfi na luambo lwa maambele.
- Kufhatelwe kwa mafhungo.
- Kuvhekanyelwe na kufhatelwe kwa dziphara.
- Kuthathuvhelwe kwa ^hthoho sa zwo ^htaniwaho nga zwi re ngomu/zwo faredzwaho: mvulatswinga, kubveledzelwe kwa mihibulo na magumo.

MAHUMBULWA MALUGANA NA KUMAKELE/KU^TOLELWE

KHETHEKANYO YA A: MAANEA

Kha vha sedze **KHETHEKANYO YA A: Rubriki ya u ^hTola/Maka Maanea** i wanalaho kha masiatari a 10–11.

KHIRITHERIA DZI SHUMISWAHO KHA U ^h TOLA /MAKA	
KHIRITHERIA	MARAGA
ZWI RE NGOMU NA VHUPULANI	30
LUAMBO, TSHITAILA NA U DZUDZANYA	15
TSHVHUMBEZO	5
THANGANYELO	50

1. Kha vha vhale maanea o^hthe vha kone u livhanya na/nanguludza khathegori yo teaho mafhungo aya zwi tshi kwama ZWI RE NGOMU NA VHUPULANI.
2. Kha vha dovhe hafhu u vhala maanea vha nanguludze/livhanye hafhu na khathegori yo teaho mafhungo ayo zwi tshi kwama LUAMBO, TSHITAILA NA U DZUDZANYA.
3. Kha vha dovhe hafhu u vhala maanea vha koneha u nanguludza/livhanya na mafhungo ayo zwi tshi kwama TSHIVHUMBEZO.

KHETHEKANYO YA B: ZWIBVELEDZWA ZWA VHUDAVHIDZANI

Kha vha sedze **KHETHEKANYO YA B: Rubriki ya u Tola/Maka Zwibveledzwa zwa Vhudavhidzani** i re kha siatari la 12.

KHIRITERIA DZI SHUMISWAHO KHA U TOLA /MAKA	
KHIRITERIA	MARAGA
ZWI RE NGOMU, VHUPULANI NA TSHIVHUMBEO	15
LUAMBO, TSHITAILA NA U DZUDZANYA	10
THANGANYELO	25

1. Kha vha vhale tshibveledzwa tshothe vha kone u livhanya na/nanguludza khathegori yo teaho mafhongo ayo zwi tshi kwama ZWI RE NGOMU, VHUPULANI NA TSHIVHUMBEO.
2. Kha vha dovhe hafhu u vhala tshibveledzwa vha nanguludze/livhanye hafhu na khathegori yo teaho mafhongo ayo zwi tshi kwama LUAMBO, TSHITAILA NA U DZUDZANYA.

KHA VHA PFESESE:

- Zwivhumbeo two fhambanaho zwa zwibveledzwa zwa vhudavhidzani zwi funzwa two livhiswa kha maitele a zwino a u linga.
- Izwi zwi tea u dzhielwa nthia musi hu tshi tolwa tshivhumbeo.
- Kha vha nee maraga kha tshivhumbeo tsho teaho/tshone.
- Kha vha sedzese kuvhekanyelwe/kukumedzelwe kwone kwo teaho musi hu tshi nwalwa tshibveledzwa tshiñwe na tshiñwe.

KHETHEKANYO YA A: ZWIBVELEDZWA ZWA VHUSIKI (MAANEA)

ADENDAMU

- Mbuno dzo newaho fhasi ha thoho iñwe na iñwe kha iyi adendamu dzi thuse **fhedzi** sa tsumbandila/gaidi kha vhamaki/vhatoli.
- Hu tea u newa tshikhala/thendelo ya u dzhiela ntha ndila ine mulingiwa a thathuvhiswa zwone/ngayo thoho, naho zwi tshi nga vha two fhambani na izwo two newaho kha idzo mbuno kana na mihibulo/kuvhonele kwa vhone mutoli/mumaki.

1.1 Nga nthani ha one mavharivhari fhedzifhedzi?

Tsumbo ya zwine mulingiwa a nga ha dadamala khazwo musi a tshi nwala maanea awe:

- Mulingiwa u nwala nga mavharivhari e a a pfa; a nga vha e ngoho/mazwivhi zwe zwa tokonya uri a dzhie tsheo.
- U nwala nga zwe a ita musi o pfa ayo mafhungo/mavharivhari.
- Zwi nga di vha zwithu zwi mangadzaho, a songo zwi lavhelelaho.
- Maanea aya u tea u a nwala nga ndila ya u tou anetshela.
- Fhedzi arali mulingiwa a nwala luñwe lushaka lwa maanea ane ra pfa a tshi fusha thoho ye a newa, ha newi ndatiso.
- Maanea awe kha vhe na mathomo, mutumbu na magumo zwi fushaho. [50]

1.2 Pfunzo, tshisima tsha mveledziso ya lushaka.

Tsumbo ya zwine mulingiwa a nga dadamala khazwo musi a tshi nwala maanea awe:

- Mulingiwa u tea u nwala nga ha zwivhuya zwa pfunzo zwi disaho mulalo shangoni.
- Mulingiwa u tea u sumbedza zwine zwa tea u itwa malugana na u tuñuwedza pfunzo.
- Mulingiwa nga sumbedze zwivhuya na vhudziki zwine zwa wanala nga pfunzo.
- Maanea awe kha vhe na mathomo, mutumbu na magumo zwi fushaho.
- Arali mulingiwa a nwala nga lushaka luñwe na luñwe lwa maanea o livhanaho na iyi thoho, u tea u avhelwa maraga dzi elanaho na zwe a nwala.

[50]

1.3 Matata anga!

Tsumbo ya zwine mulingiwa a nga dadamala khazwo musi a tshi nwala maanea awe:

- Mulingiwa u tea u nwala nga zwithu zwe a ita.
- U tea u sumbedza zwivhuya zwe a zwi ita a bvelela kha vhutshilo/wana zwe a vha o zwi lavhelela.
- U a di dovha hafhu a di nwala nga ha zwivhi zwe zwa mu wela nga nthani ha matata awe.
- Maanea awe kha vhe na mathomo, mutumbu na magumo zwi fushaho.
- Arali mulingiwa a nwala nga lushaka luniwe na luniwe lwa maanea o livhanaho na iyi thoho, u tea u avhelwa maraga dzi elanaho na zwe a nwala.

[50]

1.4 Mapholisa, vhadzimeli vha khakhathi, vhavhasedzi vhadzo.

Tsumbo ya zwine mulingiwa a nga dadamala khazwo musi a tshi nwala maanea awe:

- Mulingiwa u tea u thoma nga u talutshedza thoho.
- U tea u nwala nga zwivhuya zwine zwa diswa nga mapholisa sa: u thivhela zwiito zwivhi zwa magevhenga/mavemu.
- A nga dovha hafhu a nwala nga zwithu zwi si zwavhu di zwine zwa nga tutuwedzwa nga mapholisa sa: u ya vho lenga hune ha khou bvelela vhengana, dzinndwa, mabulayo na zwinwevho.
- Mulingiwa u fanela u sumbedza magumo a siano muvhali a tshi divha zwine ene muligiwa a imela zwone.
- Maanea awe kha vhe na mathomo, mutumbu na magumo zwi fushaho.
- Arali mulingiwa a nwala nga lushaka luniwe na luniwe lwa maanea o livhanaho na iyi thoho, u tea u avhelwa maraga dzi elanaho na zwe a nwala.

[50]

1.5 Vhumatshelo havhu di vhu disendeka kha muta. Ta tani ni tshi ima na, kana ni tshi hanedzana na thoho.

Tsumbo ya zwine mulingiwa a nga dadamala khazwo musi a tshi nwala maanea awe:

- Mulingiwa u tea u thoma nga u talutshedza thoho iyi: Vhumatshelo havhu di vhu disendekaho kha muta.
- Kha sumbedze nga mbuno dzo diaho vhudi ha zwipikwa izwo.
- Mutu u nga kwama hani kutshilele kwa vhana tshikoloni, kerekene, shangoni nga vhuphara, na zwinwe.

- Zwi tutuwedzaho tshanduko ya matshilele kwao zwitshavhani: a hu vhi na vhuvemu/mveledziso ya shango.
- Maanea awe kha vhe na mathomo, mutumbu na magumo zwi fushaho.
- Arali mulingiwa a ñwala nga lushaka luniwe na luniwe lwa maanea o livhanaho na iyi thoho, u tea u avhelwa maraga dzi elanaho na zwe a ñwala.

[50]

1.6 **KHA VHA PFESESE:** Hu tea u vha na vhutumani vhukati ha maanea na tshifanyiso tsho nangwaho.

- 1.6.1 Tsumbo ya zwine mulingiwa a nga dadamala khazwo musi a tshi ñwala maanea awe:

- Mulingiwa u tea u nea thoho yo teaho ya maanea awe.
Tsumbo: **Radio, tshititshi tsha lushaka.**
- U ya nga ha itsi tshifanyiso, a nga anetshela/buletshedza zwine zwa bvelela radioni.
- Kha sumbedze vhudipfi hawe nga zwe a vhona radioni.
- U tea u sumbedza zwivhuya zwa radio.
- Maanea awe
- Arali mulingiwa a ñwala nga lushaka luniwe na luniwe lwa maanea o livhanaho na iyi thoho, u tea u avhelwa maraga dzi elanaho na zwe a ñwala.

[50]

- 1.6.2 Tsumbo ya zwine mulingiwa a nga dadamala khazwo musi a tshi ñwala maanea awe:

- Mulingiwa u tea u nea thoho yo teaho ya maanea awe.
Tsumbo: **Zwi pfisa vhutungu.**
- Mulingiwa u tea sumbedza khombo ye ya bvelela.
- Kha sumbedze u pfela vhutungu uyo mulwadze.
- Kha dovhe a sumbedze fulufhelo kha sibadela/vhaongi/madokotela kha u thusa khuvhabvu/vhalwadze.
- Maanea awe kha vhe na mathomo, mutumbu na magumo zwi fushaho.
- Arali mulingiwa a ñwala nga lushaka luniwe na luniwe lwa maanea o livhanaho na iyi thoho, u tea u avhelwa maraga dzi elanaho na zwe a ñwala.

[50]

- 1.6.3 Tsumbo ya zwine mulingiwa a nga dadamala khazwo musi a tshi ñwala maanea awe:

- Mulingiwa u tea u nea thoho yo teaho ya maanea awe.
Tsumbo: **Tshiendatshikhalani.**

- Mulingiwa u tea sumbedza uri tshiendatshikhaliini ndi mini.
- Kha sumbedze uri mushumo watsho ndi ufhio.
- Maanea awe kha vhe na mathomo, mutumbu na magumo zwi fushaho.
- Arali mulingiwa a ñwala nga lushaka luniwe na luniwe lwa maanea o livhanaho na iyi t̄hoho, u tea u avhelwa maraga dzi elanaho na zwe a ñwala.

[50]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A:

50

KHETHEKANYO YA B: ZWIBVELEDZWA ZWA VHUDAVHIDZANI

MBUDZISO YA 2

Vhalingiwa vha lavhelela u fhindula mbudziso mbili kha dzo nekedzwaho. Vhulaphu ha phindulo vhu vhe maipfi a u bva kha a 180 u swika kha a 200 ho sedzwa mutumbu fhedzi. Luambo, redzhisitara, tshitaela na thouni zwi tea u livhanywa na nyimele.

2.1 VHURIFHI HA TSHIOFISI (FOMALA)

Zwi re ngomu na Tshivhumbeo.

- Ri lavhelela mafhongo ane a vha a u humbelu u shumisa luvhande lwa Thohoyandou kha mitatisano ya sialala kha vha ha masipala.
- Diresi mbili (ya muñwali na ya muñwalelwa).
- Diresi ya u thoma (i tea u ñwalwa datumu nga vhuñdalo).
- Diresi ya vhuvhili (i thoma nga mufari wa tshiimo sa 'Muñwaleli' kana 'Mulanguli').
- Theshano: Ndaa/Aa.
- Thoho ya mafhongo (i tea u ñwalwa nga madanzi kana ya talelwaa arali yo ñwalwa nga maleñdere matuku).
- Mutumbu. Hu ñwalwa ndivhuwo nga vhuñdalo.
- Nyonesano kana phenkelo.
- Magumo (muñwali u ñwala tshifani na dzina/inishiaña).

[25]

2.2 NGANEAVHUTSHILO YA MUFU

Zwi re ngomu na tshivhumbeo:

- Mulingiwa u tea u tana ndivho ya nganetshelo, hu si tshikhodo.
- Nganeavhutshilo iyi i tea u tana zwe uyu mufu a zwi swikelva vhutshiloni nga vhutsila hawe ha muzika.
- Dzina na tshifani zwa mufu, fhethu he muthu a bebelwa hone, miñwaha, maduvha a mabebo na a u lovha, fhethu he muthu a lovhaba hone, tshivhangi tsha lufu, tshifhinga tsha u lwala na madzina a mashaka.
- Zwe zwa swikelelwa/zwa ndeme zwo swikelwaho: pfunzo/u didzhenisa kha muzika/mishumo ya zwitshavha, nz.
- Nganeapfufhi nga ha mufu: u amba zwine mashaka na dzikhonani vha do mu humbula ngazwo.
- U dzheniswa ha milaedza ya ndiliso/zwikhodo u bva kha muta, nz.

[25]

2.3 TSHIPITSHI

Zwi re ngomu na tshivhumbeo:

- Tshipitshi itshi tshi tea u tötömodza na u bvisela khagala zwivhuya zwa matambwa na thuso kha vhagudi na lushaka.
- Thoho: Kha i vhe i kungaho.
Tsumbo: Matambwa, tshimvumvusi tsha lushaka.
- Theshano: Ndi hune muambi a resha vhathetshesi nga u bula zwiimo zwavho sa: Mutshimbidzamushumo, Mudzulatshidulo nz.
- Mvulatswinga: Afha muvhali u talutshedza thoho ya mafhungo.
- Mutumbu: Muambi u tasulula mbuno dzawe a dovha a dzi tikedza.
- Luambo, tshitaela, thouni na radzhistara zwi tee nyimele na vha tanganedzaho mafhungo.
- Magumo/Phendelo: Ndi hune a fhedza mafhungo awe. [25]

2.4 MUFHINDULANO

Zwi re ngomu na tshivhumbeo:

- Mufhindulano uyu u tea u disendeka kha nyambedzano vhukati ha Mukanda na murathu wawe, ndivho hu u mu eletshedza nga ha goloi ine a tama u i renga.
- Thoho: kha i vhe ye a randelwa yone.
Tsumbo: Goloi, tshivhangalelw tsha vhathu.
- Mvulatswinga: kha hu tanwe nyambedzano vhukati ha vhathu/zwigwada vhavhili/zwivhili.
- Mutumbu: kha hu netshedzwe nyimele:
Kha hu bviselwe khagala lushaka lwa goloi, mushumo wayo, kufarelwe kwayo nz.
- Hu riwaliwe madzina a vhabvumbedzwa u ya kha tshamonde tsha siatari. Hu shumiswe kholoni (zwithoma) u bva kha dzina la muambi/mubvumbedzwa. Hu pfukwe mutualadzi u bva kha uno muambi u ya kha a tevhelaho. Hu rekodiwe u fhindulana nga u sielisana u bva kha kuvhonele kwa muambi. Mafhungo a tea u thoma phanda ha hune dzina la guma hone, zwo khethekanywa nga kholoni/zwithoma. Ngeletshedzo kha vhalingiwa zwi tshi kwama kuambele kana nyito zwi tea u sumbedzwa ngomu zwitangini musi maipfi a sa athu u buletshedzwa.
- Magumo: muñwali a nga pendela nga u netshedza kana u amba zwinwe zwa u vhina mafhungo awe o zwi vhea ngomu zwitangini. [25]

2.5 RIVIYU

Zwi re ngomu na tshivhumbeo:

- Riviyu iyi i tea u tana mutatisano uyu wa mutambo wa bola khathihi na ndeme yawo kha vhañe vha thimu/lushaka.
- Mvulatswinga: u thathuvha mutambo u no khou rivuwiwa.
- Mutumbu: mafhungothangeli sa lushaka lwa mutambo/vhatambi vhomalugwane/vhataleli/komoti ya thonammennde.
- Thalutshedzo ya mutambo: hu netshedzwa manweledzo a mutambo.
- Makumedzwa: u netshedza kutambelwe kwothe kwa mutambo u ya nga kuvhonele kwa musedzulusi.
- Hu shumiswa luambo lwa tshifhinga tsha zwino.
Divhaipfi i vhe i gobolaho, i sumbedzaho u kaidza/vhaisala musi hu tshi thathuvhiwa mutambo uyo.
Magumo: U nweledza mawanwa.

[25]

2.6 ATHIKILI YA GURANNDÀ

- Mulingiwa u tea u disendeka kha thaidzo yo newaho ya u ngangala ha vhatu na uri a nga ita mini u bveledza thandululo ya thaidzo iyo.
- Tshivhumbeo: thoho; mvulatswinga; mutumbu; phendelo.
- Mulingiwa u tea u riwala dzina la muñwali.

[25]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B:
MARAGAGUTE:

50

100

PFESESANI:

- Tshifhinga tshothe vha tshi ḥola maanea a vhusiki, vha tea u shumisa rubriki iyi (BAMMBIRI LA VHURARU).
- Maraga dza 0–50 dzo khethekanywa dza bva zwipida zwiṭanu (5) zwiḥulwane zwa ḥalusamaimo.
- Kha khritheria dici angaredzaho Zwi re Ngomu, Luambo na Tshitaila, tshiñwe na tshiñwe tsha izwo zwipida zwa ḥalusamaimo tsho khethekanywa tsha bva zwipida zwivhili: tshipida tsha n̄ha na tsha fhasi, tshiñwe na tshiñwe tshazwo tsho faredza maraganyangaredzi dzo tshi teaho u ya nga u tevhkana hazwo.
- Tshivhumbeo tshone a tshi kwamei nga heyi khethekanyo ya maimo a n̄ha na a fhasi.

KHETHEKANYO YA A: RUBRIKI YA U ḥOLA/MAKA MAANEA A LUAMBO LWA HAYANI [MARAGA 50]

Khritheria	Zwa nthesa	Tshikili tshone	Vhukoni ha vhukati/vhu fushaho/ho linganelaho	Vhukoni ha fhasi	U sa kona
ZWI RE NGOMU NA VHUPULANI (Zwo riwaliwaho na miumbulo) Nzudzanyo ya miumbulo na vhupulani/ U dzhiela nzhele ndivho, vha ṭanganedzaho mafhungo na nyimele MARAGA 30	Maimo a n̄ha	28–30	22–24	16–18	10–12
-Mihumbulo i gobolaho/tokonyaho i sa vhambedzwi/lavhelelwiho -Mihumbulo ya vhūṭali, i tokonyaho nahone yo vhibvaho -Zwo dzudzanywa nahone zwa dovha zwa lunzhedzana tshidele lwa tshothe, hu tshi katelwa marangaphanda, mutumbu na magumo/mupendelo		-Phindulo yo lundwa tshidele vhukuma -Zwi yelana tshothe na thoho nahone zwa takadza -Hu na vhūṭanzi ha miumbulo yo vhibvaho -Zwo dzudzanywa nahone zwa dovha zwa lunzhedzana tshidele lwa tshothe, hu tshi katelwa marangaphanda, mutumbu na magumo/mupendelo	-Phindulo i fushaho -Mihumbulo yo lunzhedzana lwo linganelaho nahone zwi a tendisea -Zwo dzudzanywa nahone zwa dovha zwa lunzhedzana lwo linganelaho/lu fushaho, hu tshi katelwa marangaphanda, mutumbu na magumo/mupendelo	-Phindulo i shaedzaho ndunzhendunzhe -Mihumbulo yo vhilinganaho, nahone i si na vhusiki ha mune -Vhūṭanzi vhu si gathi ha nzudzanyo na u lunzhedzana zwo teaho	-Phindulo yo polikaho tshothe -Mihumbulo yo ṭangananaho nahone i si na sia -Ndi phambananadzo, zwo sokou dovhoholwa -A zwo ngo dzudzanywa nahone a zwi na ndunzhendunzhe
Maimo a fhasi	25–27	19–21	13–15	7–9	0–3
-Ndi zwa nthesa, fhedzi zwo ri shaedzinyana musutshelo wa maanea o lundwaho tshidele lwa tshothe -Mihumbulo yo vhibvaho ya lundwa lwa vhūṭali -Zwo dzudzanywa nahone zwa dovha zwa lunzhedzana tshidele lwa tshothe, hu tshi katelwa marangaphanda, mutumbu na magumo/mupendelo	-Zwo lundwa tshidele -Mihumbulo i yelanaaho, i takadzaho -Zwo dzudzanywa nahone zwa dovha zwa lunzhedzana zwavhuđi, hu tshi katelwa marangaphanda, mutumbu na magumo/mupendelo	-Phindulo i a fusha fhedzi hu na vhutudzeṭudze huriwe vhu khakhisaho mutodo -Mihumbulo yo dzudzanywa lwa ndinganelo nahone i a tendisea -Hu na huriwe u fusha ha nzudzanyo na ndunzhendunzhe, hu tshi katelwa marangaphanda, mutumbu na magumo/mupendelo	-Phindulo yo anzaho u sa yelana ha mafhungo -Mihumbulo i vhu sumbedza u liana na u dadisa -U shaedza vhūṭanzi ha nzudzanyo na ndunzhendunzhe zwo teaho	-A hu na ndingedzo ya u fhindula thoho/mbudziso -U polika tshothe na u sa tsha tea lwa tshothe -A zwi na sia nahone zwo vhilingana	

KHETHEKANYO YA A: RUBRIKI YA U TOLA/MAKA MAANEA A LUAMBO LWA HAYANI [MARAGA: 50] (i ya phanda)

LUAMBO, TSHITAILA & U DZUDZANYA	Maimo a nthā	14-15	10-11	6-7	2-3	0
Thouni, redzhistara na divhaipfi zwo teaho ndivho/zwiitei na nyimele. Munanguludzo wa maipfi. Kushumisele kwa luambo na milayo, zwiga zwa u vhala, girama, mupeleto.		-Thouni, redzhistara, tshitaila na divhaipfi zwo tea tshothe tshothe ndivho, vha tanganedzaho mafhuno na nyimele. -Lulambo ndi lwa vhudifhulufheli ha nthesa, lu nyanyulaho tshothe. -Lu a gobola, nahone lwo pfuma u dzangelwa ha thouni -A hu na vhukhakhi ha girama na mupeleto -Lwo lundwa nga tshikili tsha mathakhenithakheni.	-Thouni, redzhistara, tshitaila divhaipfi zwo tea vhukuma ndivho, vha tanganedzaho mafhuno na nyimele. -Luambo lu a tokonya, nahone thouni yo shumiswaho ndi i nyanyulaho. -Hunzhi a hu na vhukhakhi ha girama na mupeleto. -Lwo lundwa tshidele vhukuma .	-Thouni, redzhistara, tshitaila divhaipfi zwo tea ndivho, vha tanganedzaho mafhuno na nyimele. -U shumiswa ho teaho ha luambo u bvededa thalutshedzo. -Thouni yo tea -U pfumiswa ha luambo ho shumiswa u khavhisa zwi re ngomu.	-Thouni, redzhistara, tshitaila divhaipfio zwo tea zwituku ndivho, vha tanganedzaho mafhuno na nyimele. -Ho shumiswa luambo lwa mutheo/fhasi -Thouni na kushumisele kwone kwa maipfi a zwo ngo tea -Divhaipfi ndi yo shayedzaho vhukuma.	-Luambo a lu pfali -Thouni, redzhistara, tshitaila divhaipfi a zwo ngo tea ndivho, vha tanganedzaho mafhuno na nyimele. -U hotefhala ha divhaipfi zwo anzesu lune u pfala ha mafhuno zwa si tsha konadzea na kathihi/ zwa vho kondā vhukuma/tshothe.
MARAGA: 15	Maimo a fhasi	12-13	8-9	4-5	0-1	
Zwitalusi zwa tshibveledzwa. Kubveledzelwe kwa phara na tshivhumbeo tsha mafhuno/mitala.		-Lulambo ndi lwa nthā vhukuma -Lu a gobola, nahone lwo pfuma u dzangelwa ha thouni. -A hu na vhukhakhi ha girama na mupeleto. -Lwo lundwa nga tshikili tsha mathakheni.	-Luambo lu a kunga na u nyanyula -Thouni ndi yo teaho, i nyanyulaho -Vhukhakhi vhutuku ha girama na mupeleto -Zwo lundwa tshidele vhukuma	-U shumiswa ha luambo ho linganelaho, fhedzi hu tshi di vha na vhutudzetudze -Huwe u shumiswa ha luambo ho teaho nga u angaredza, fhedzi u dzangelwa ha luambo ndi ha fhasi.	-Luambo lwo shumiswa lwa u sa kona -A hu na kana hu tou vha na zwitukutuku zwi sumbedzaho muvanganyo wa mafhuno/mitala. -Divhaipfi yo hotefhala lwa tshothe.	
TSHIVHUMBEO		5	4	3	2	1
Zwitalusi zwa tshibveledzwa. Kubveledzelwe kwa phara na tshivhumbeo tsha mafhuno/mitala.		-Kubveledzele kwa thoho kwa nthesa -Vhudodombedzi ha mathakhenithakheni -Mafhuno/mitala, phara zwo fhatwa na u lundwa lwa nthesa tshothetshothe.	- Kubveledzele kwa thoho na kwo lunzedzanaho -Vhudodombedzi ha thoho hu pfadzaho -Mafhuno/mitala, phara zwo vangwa lu pfadzaho.	-Kubveledzele kwa thoho na vhudodombedzi zwo tea -Mafhuno/mitala na phara zwi di vha na vhukhakhi -Maanea o di faredza zwi pfadzaho/tendiseaho.	-Dziwe mbuno ndi dzi pfadzaho -Mafhuno/mitala na phara zwo dala vhukhakhi -Fhedzi maanea a tsha di pfala naho hu na vhukhakhi.	-Hu na u shaedza ha mbuno dzo teaho -Mafhuno/mitala na phara zwo dala vhukhakhi -Maanea ha na mudzio/ha pfadzi.
MARAGANYANGAREDZI		40-50	30-39	20-29	10-19	0-9

KHETHEKANYO YA B: RUBRIKI YA U TOLA ZWIBVELEDZWA ZWILAPFU ZWA VHUDAVHIDZANI [MARAGA: 25]

Khritheria	Zwa nthesa	Tshikili tshone	Vhukoni ha vhukati/ho linganelaho/vhu fushaho	Vhukoni ha fhasi	U sa kona
ZWI RE NGOMU, VHUPULANI NA TSHIVHUMBEO	13–15	10–12	7–9	4–6	0–3
Zwo riwaliwaho na mihumbulo Nzudzano ya mihumbulo na vhupulani U dzhiela nzhele ndivho, vha tanganedzaho mafhuno na nyimele Phindulo na mihumbulo Nzudzano ya mihumbulo na vhupulani U dzhiela nzhele ndivho, vha tanganedzaho mafhuno na tshivhumbeo/milayo na nyimele	-Phindulo ndi ya mathakhethakheni, i sa vhambedzwi -Mihumbulo ya vhutali, yo vibvaho -Ndivho yo tandavhuwaho tshothe ya zwitalusi zwa lushaka lwa tshibveledzwa -Kuiwalele kwo tou fombe kha sia lone -Zwi re ngomu na mihumbulo zwo lunzhedzana -Zwo tandavhudzwa lwa tshothe, zwidodombedzwa zwothe zwi tikedza thoho -Tshivhumbeo ndi tsho teaho naho hu na vhukhakhi vhutuku	-Phindulo ndi yavhuvi vhukuma, i bvukululaho ndivho yo dziaho ya zwitalusi zwa lushaka lwa tshibveledzwa -O fara vhutala/sia lone -A hu na u polika -Zwi re ngomu na mihumbulo zwo lunzhedzana -Zwo tandavhudzwa lwa tshothe, zwidodombedzwa zwothe zwi tikedza thoho -Tshivhumbeo ndi tsho teaho naho hu na vhukhakhi vhutuku	-Phindulo ndi i fushaho/linganelaho vhukuma, i bvukululaho ndivho yo dziaho ya zwitalusi zwa lushaka lwa tshibveledzwa -Ho ngo tou fara vhutala hone tshothe lini – hu na u polika huriwe hu vhonalaho -Zwi re ngomu na mihumbulo zwo di lunzhedzana -Zwi re ngomu na mihumbulo zwo di lunzhedzana -Zwi re ngomu na mihumbulo zwo di lunzhedzana -Zwidodombedzwa zwituku zwi tikedza thoho -Hu na u shaedza hu vhonalaho ha kushumisele kwa milayo na tshivhumbeo -Thahelelo/U shaedza ndi hu soliseaho	-Phindulo ndi ya mutheo/ fhasi, i bvukululaho ndivhonyana ya zwitalusi zwa lushaka lwa tshibveledzwa -Hu na u polika huriwe hu vhonalaho naho o fara vhutala -Zwi re ngomu na mihumbulo a zwo ngo tou farana tshothe lini -Zwidodombedzwa zwituku zwi tikedza thoho -Hu na u shaedza hu vhonalaho ha kushumisele kwa milayo na tshivhumbeo -Thahelelo/U shaedza ndi hu soliseaho	-Phindulo i sumbedza u shaya ndivho ya zwitalusi zwa lushaka lwa tshibveledzwa -Thalutshedzo yo dzumbama, u polika ndi hu hulwane -A hu na u farana ha zwi re ngomu na mihumbulo -Zwidodombedzwa zwitukutuku zwi tikedza thoho -A ho ngo tevhedzwa milayo yone ya tshivhumbeo tsha tshibveledzwa
MARAGA 15	9–10	7–8	5–6	3–4	0–2
Thouni, redzhistara, tshitaila na divhaipfi, ndi zwi teaho lwa mathakhethakheni ndivho, vha tanganedzaho mafhuno na nyimele -Girama ndi yoneyone nahone yo fhatwa tshidele -A hu na vhukhakhi	-Thouni, redzhistara, tshitaila na divhaipfi, ndi zwi teaho tshothe ndivho, vha tanganedzaho mafhuno na nyimele -Nga u angaredza, girama ndi yone nahone yo fhatwa zwavhuvi -Divhaipfi ndi yavhuvi vhukuma -Hunzhi a hu na vhukhakhi	-Thouni, redzhistara, tshitaila na divhaipfi, ndi zwi teaho tshothe ndivho, vha tanganedzaho mafhuno na nyimele -Hu na huriwe vhukhakhi ha girama -Divhaipfi i a fusha/ linganelo -Fhedzi vhukhakhi vhu re hone a vhu thithise thalutshedzo	-Thouni, redzhistara, tshitaila na divhaipfi, ndi zwi teaho zwituku ndivho, vha tanganedzaho mafhuno na nyimele -Girama yo shaedza, i na vhukhakhi ho vhalaho -Divhaipfi ndi yo shaedzaho vhukuma -Thalutshedzo yo thithisea	-Thouni, redzhistara, tshitaila na divhaipfi, ndi zwi sa ananiho na ndivho, vha tanganedzaho mafhuno na nyimele -Zwo dala vhukhakhi nahone zwo tangana -Divhaipfi a i tei ndivho na khathihi -Thalutshedzo yo hotefhala tshothe	
MARAGA 10	22–25	17–20	12–15	7–10	0–5
MARAGANYANGAREDZI					